

نوروز ۹ رنگ در ۹ سرزمین رنگارنگ

رنگ هایی که نوروز با خود به کشورها و شهرهای مختلف می برد متفاوت است. تاجیکستان، افغانستان، ترکیه، قرقیزستان، قزاقستان، پاکستان، هند، آذربایجان، ایران و ترکمنستان ده کشوری هستند که هریک با آیین های خاص خود رنگی به این آیین سرزمین آریایی می دهد.

تاجیکستان از اهمیت زیادی برخوردار است. به حدی که از پنج سال پیش در کشور، نوروزگاههایی درست کرده اند که مردم برای برگزاری مراسم در آن ها جمع می شوند و غذاهای سنتی مثل آش و پلو می پزند و در مسابقات ورزشی مثل کشتی و اسب سواری و بُزکشی شرکت می کنند. البته بُزکشی یک رسم نوروزی نیست و ما هم به آن انتقادهایی کرده ایم که نباید حیوان را در این روز عذاب داد، اما تکرار، آن را به سنت تبدیل کرده است. مردم در برخی مناطق تاجیکستان روز نوروز به هم آب می پاشند و در همه مناطق، هفت سین چیده و خانه تکانی می شود. شیرینی تحفه کردن هم در روستاهای تاجیکستان رسمی است با این آرزو که زندگی شیرین داشته باشند.

رنگ مذهبی بر نوروز افغانستان

بهار که می آید، می شود کشوری غرق در گل سرخ. به اجاقی بزرگ می ماند که در آن لاله می سوزد. بهار که می آید همه دشت های بلخ، دیوار و پشت بام های گلی آن پرمی شود از گل سرخ. افغانستان تنها جایی است که در آن این گل به وفور می روید از این رو در این کشور جشن نوروز و جشن گل سرخ هر دو به یک معنی به کار می رود.

نوروز در افغانستان و مرکز آن مزار شریف همچنان با شکوه پیشین خود برگزار می شود. اعتقادات دینی در مراسم نوروز افغانستان از جایگاه ویژه ای برخوردار است و بیشتر مراسم نوروز افغانی ها در مساجد یا تکیه ها برگزار می شود.

ساعتی مانده به تحویل سال، مردم به مساجد می آیند و روحانی تشریحی بر آب را فراروی خود قرار می دهد. او با خواندن قرآن، آیاتی خاص را با زعفران روی کاغذ می نویسد. حاضران مقداری از آب را می نوشند و مقداری را با خود می برند و اعتقاد دارند تبرک است. این آب در خانه نگاه داشته و باعث برکت می شود.

رنگی زنانه در نوروز تاجیکستان

در تاجیکستان، آیین نوروز با نام زن در هم آمیخته است. به همین دلیل پس از تحویل سال، تنها زن خانه است که باید وارد خانه شود و اسباب و لوازم را داخل آن چیده و با باز کردن در و پنجره، هوای بهاری را که حامل برکت و شادی است وارد کند.

مراسم "چَلَبَک پزی" یکی از آیین هایی است که زنان تاجیک آن را به نام خود کرده اند. این رسم مربوط به دوره کشاورزی و باستانی این سرزمین است. چلبک را زنان دسته جمعی می پزند و آن را بین هم پخش می کنند. سپس مقداری روغن چلبک را به شاخ گاو می مالند و معتقد هستند این کار به گاو نیرو می دهد.

همه غذاهای نوروزی در این کشور باید به دست زنان پخته شود؛ پختن نان شیرمال، نان راجله، کمانچه و نان سمرقندی. هنگام روشن کردن آتش دیگ، زنی که در تاجیکی "بی آنون" نامیده می شود، آیاتی از قرآن را می خواند.

نوروز در این کشور عید بزرگ است. مردم این کشور به خصوص بدخشانیان تاجیک، در این روزها خانه تکانی مفصلی می کنند. آن ها حتی ظروف خانه را کامل می شویند تا گردی از سال کهنه روی آنها باقی نماند. بنا بر یک رسم کهن، پیش از نوروز وقتی خورشید به اندازه یک سرنیزه بالا می آید، بانوی خانه دو جاروی سرخ رنگ را که در فصل پاییز از کوه جمع آوری کرده، جلو خانه راست می گذارد؛ چون رنگ سرخ برای این مردم رنگ پیروزی و نیکی است.

«صفر سلیمانی»، فوق دکترای فرهنگ ایران از آکادمی سن پترزبورگ درباره نوروز در تاجیکستان می گوید: نوروز در

برگزار می‌شود. برخی روستانشینان این کشور، سفره هفت‌سین می‌گسترند. همه مردم این کشور مراسم چهارشنبه‌سوری را برگزار می‌کنند اما مراسمی به‌نام سیزده‌بدر در این کشور وجود ندارد. رنگ کردن تخم‌مرغ و تکیه‌دادن بر دیوار هنگام آذرخش از دیگر اعتقادات مردم آذربایجان در روزهای نوروز است. فرزندان آذربایجانی‌ها اگر در نوروز به‌دنیا بیایند، به یکی از اسامی نوروز یا بایرام نامیده می‌شوند.

نوروز پاکستان و رنگ‌های خوراکی‌ها

گل‌های زرد می‌رویند. دشت‌ها رنگ می‌خورند. ایالت پنجاب یکسره بوی آمدن بهار می‌گیرد. "عالم افروز" نام دیگر نوروز در پاکستان - که در گذشته و پیش از استقلالش از هند ایالت پنجاب خوانده می‌شد - است. به‌معنای روز تازه‌رسیده که با ورود خود جهان را روشن و درخشان می‌کند.

پاکستانی‌ها تقویم نوروزی را "جنتسری" می‌نامند و به سالنمای نوروز اهمیت خاصی می‌دهند به‌همین علت گروه‌ها و دسته‌های مختلف دینی و اجتماعی در صفحات نخست تقویم‌های‌شان به توضیح نوروز می‌پردازند. خانه‌تکانی، پوشیدن لباس نو، تهیه انواع شیرینی مثل "لدو"، "گلاب حامن"، "رس ملایی"، "شکرپاره"، "کریم رول" از آداب و رسوم مردم این کشور است.

پاکستانی‌ها معتقدند هدف اصلی از برگزاری نوروز، امیدواری و در صلح و آشتی نگه‌داشتن جهان اسلام و عالم انسانیت است به همین دلیل است که در روزهای نوروز از بیان حرف‌های ناشایست خودداری می‌کنند. سرودن اشعار نوروزی به زبان‌های اردو، عربی و دری در این ایام مرسوم است که البته بیش‌تر شعرها در قالب قصیده و غزل بیان می‌شود.

نوروز قزاقستان، آغاز رنگ ستاره‌ها

شب سال نو قزاق‌ها بر بالای در خانه‌ها و با روشن کردن دو شمع آغاز می‌شود. مردم قزاقستان بر این باورند که در نوروز همه‌جا تازه می‌شود و حتی ستاره‌های آسمان به نقطه ابتدایی

برپا کردن "جره" یکی از برنامه‌های اصلی شهر هرات است؛ جره، چوب یا تنه درختی به بلندای ۱۵ متر است. در بالای جره پنجه فولادین می‌بندد، آن‌گاه آن‌را به‌صورت عمود در مسجد یا تکیه قرار می‌دهند. مردم برای گرفتن حاجت هر کدام جداگانه پارچه‌ای را به آن وصل می‌کنند.

همچنین در نخستین روز عید نوروز، علم امام علی با مراسم خاص و با شکوهی در صبح آن روز برافراشته می‌شود. با برافراشته شدن آن، جشن نوروز نیز به‌طور رسمی آغاز می‌شود و ۴۰ شبانه روز ادامه می‌یابد. در این روزها، حاجت‌مندان و بیماران برای شفا در پای این علم مقدس به چله می‌نشینند.

زنان افغانستان پیش از نوروز بیش‌تر به‌فکر پختن حلوا ساون، سمثک، کلوجه نوروزی و حلوا شیسستی هستند. آن‌ها بر این عقیده‌اند که این غذاها سررشته زندگی را به دستشان می‌دهد.

در این شب داماد برای نو عروس خود هدیه، خروس، برنج و یک دست لباس می‌خرد. در شهر هرات زنان و دختران تا سه روز از خانه بیرون نمی‌آیند و از مهمانان پذیرایی می‌کنند. از روز چهارم به دیدن اقوام می‌روند.

نوروز آذربایجان، هم رنگ ایران

ترانه‌های پیش از نوروز می‌سرایند. تدارک بساط شادی می‌بینند و سفره هفت‌سین می‌چینند. مردم آذربایجان به دلیل اعتقاد شدید به آیین و مراسم نوروز برای هر چه باشکوه‌تر برگزار شدن این جشن کهن، تدارک ویژه تهیه می‌کنند.

آذربایجانی‌ها پیش از آمدن بهار همان‌گونه که به خانه خود سروسامان می‌دهند، فروش و پلاس نو می‌یافتند، لباس نو را نیز فراموش نمی‌کنند. آذری‌ها با جامه نو به استقبال نوروز می‌روند. در ایام نوروز، اعتقادات و فال‌ها از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. به طوری که در شب چهارشنبه سوری دختران نورسیده آذری در دل فال‌ی گرفته و مخفیانه پشت در نیمه باز به انتظار می‌ایستند. شنیدن حرف خوب نشان برآورده شدن آرزویشان است و اگر حرف نامناسبی بشنوند، نیتشان عملی نمی‌شود. از این رو یکی از مراسم اخلاقی مردم آذربایجان دوری از بر زبان آوردن حرف ناپسند و غیبت در نوروز است.

با آغاز چله کوچک، آذربایجانی‌ها خود را برای پیشواز عید نوروز آماده می‌کنند.

مراسم نوروز در این کشور شبیه به مراسمی است که در ایران

صبح خوابیدن را به بچه‌ها نداد. آنها پیش از طلوع آفتاب بیدار شده و سراغ غذا را گرفتند. مادر که گیج شده بود. از سر ناچاری رفت سر اجاق. دید سنگ‌ها به غذای خوشبوی تبدیل شده اند که با محصولات زراعی تهیه می‌شود... زن و بچه‌ها که سر سفره نشستند، این احساس به آنها دست داد که سر سفره عید نشسته‌اند... از آن روز «سومولوک» به غذای نوروزی قرقیزها بدل شد. نوروز در قرقیزستان اول یا دوم فروردین برگزار می‌شود. این امر به ۲۹ یا ۳۰ روزه بودن اسفند ربط دارد. اگر اسفند ۲۹ روز باشد، مراسم عید نوروز اول فروردین و اگر ۳۰ روز باشد، دوم فروردین برگزار می‌شود.

می‌رسند و در زمین شادمانی برقرار می‌شود. نوروز، روزی است که یک سال منتظرش بوده‌اند. روزی که خیر بر زمین فرود آمده و سنگ نیلگون سمرقند آب می‌شود. مردم قزاق عقیده دارند که تمیز بودن خانه در آغاز سال نو افراد آن را از بیماری دور می‌کند. قزاق‌ها باران یا برف را در نوروز به فال نیک می‌گیرند و معتقدند که سال خوبی پیش‌رو خواهند داشت. شب نوروز، زمان پذیرایی دختران روستایی قزاق از معشوق خود است. دختران غذایی به نام «اویقی آشار» همراه با اویز می‌پزند و از جوان‌هایی که دوستشان دارند، پذیرایی می‌کنند. آنان نیز در قبال آن به دختران آیین و شانه و عطر هدیه می‌کنند که آن‌را «سلت اتکیتر» به معنای علاقه‌آور می‌نامند.

نوروز سرخ هند

جشن هولی همان جشن نوروز در میان هندیان است. این جشن به مدت ۵۰ روز در فصل بهار برگزار می‌شود. هولی هندیان مانند بهار رنگارنگ است. در معابد هرروز از گولال، پودر رنگی، برای استحمام مذهبی خدایان استفاده می‌شود.

آیین این جشن طی دو روز به انجام می‌رسد. در روز اول غروب یا شب‌هنگام آتشی بزرگ روشن می‌شود. پیش از آن، آتش بزرگ دیگری بر مکانی که از پیش آماده شده، روشن می‌شود و تمثالی از هولیکا که از خیزران و بوریا ساخته شده در حرکتی دسته‌جمعی و منظم به همراه خوانندگان و نوازندگان محلی به وسیله برهنه‌ها به محل حمل می‌شود.

این جشن همزمان با ماه فوریه و مارس است و اصل آیین در دو روز برگزار می‌شود.

در این روز جوانان طبقه پایین (کاست) کلمات زشت و رکیک به زبان می‌آورند و روی هم گرد می‌پاشند. مسن‌ترها تنها گرد قرمز رنگی را به آرامی به هم می‌پاشند.

نوروز به رنگ افسانه

چند سالی است که دولت تدارک نوروز می‌بیند. تا پیش از فروپاشی شوروی سابق این مراسم به فراموشی سپرده شده بود ولی پس از فروپاشی، نوروز حیات دوباره گرفت و احیا شد. در این روز در قزاقستان غذاهای معروف قرقیزی مثل (بش مارماق) مانته برسک و کاتما پخته می‌شود و بین شرکت‌کنندگان جشن پخش می‌شود.

برای غذای عید قرقیزها «کوجه سومولوک»، افسانه‌ای وجود دارد. در این افسانه آمده است: «...در این روستا، زن بیوه‌ای زندگی می‌کرد که به زحمت از عهده سیر کردن شکم بچه‌هایش برمی‌آمد. یک روز که در خانه چیزی برای خوردن نمانده بود و بچه‌ها از شدت گرسنگی به گریه افتاده بودند، زن برای آرام کردن بچه‌ها وانمود کرد، قصد پختن غذا دارد و به همین دلیل دور از چشم بچه‌ها چند قلوه سنگ را داخل دیگ پر از آب قرار داد و دیگ را روی اجاق گذاشت. بچه‌ها تا شب به انتظار غذا نشستند. اما آنقدر از غذا خبری نشد که خوابشان برد. شکم خالی اجازه تا

کردها یکی از اقوامی هستند که نوروز را بزرگ می‌شمارند. کردهای عراق بیش از ۱۲ سال است که به خودمختاری رسیده‌اند و از همان زمان به برگزاری نوروز همت گماشته‌اند. صبح روز عید، مراسم نوروزی در پای کوه "مامه یار" در سلیمانیه بر مزار پدر فرهنگ مردم با به صدا درآوردن طبل‌های بزرگ و شرکت هزاران نفر برگزار می‌شود. در این روز شخصی که شبیه به پیره میرد است، نوه دختری‌اش را گرفته و به‌طور سمبلیک از مزار خارج می‌شود و هلهله به‌راه می‌افتد. سپس پیر برای جوانان دعا کرده و برایشان آرزوی خوشبختی می‌کند.

ترکیه به تازگی نوروز را رنگ می‌کند

کردهای ترکیه در چند سال گذشته مخفیانه مراسم نوروز را برگزار می‌کردند اما به تازگی ترک‌ها نوروز را جشن ملی خود اعلام کرده‌اند. مسئولان ترکیه به دلیل جذب گردشگران نوروزی در چند سال اخیر این جشن را با شکوه برگزار می‌کند. امروزه کردهای ترکیه هفت‌سین می‌چینند و به دلیل هم‌مرز بودن با ایران، بسیاری از رسوم ایرانی را به‌جا می‌آورند. در روزگاری که در این کشور نوروز را به‌صورت همگانی جشن می‌گرفتند، حکیم‌باشی برای پادشاهان معجون مخصوصی با نام «نوروزیه» می‌ساخت. باقی مراسم مانند جشن نوروز در مناطق دیگر انجام می‌گرفته‌است.

فرهنگ برتر از سیاست

زمان گذشت. زمان گذشت و قرن‌ها از پی هم آمدند و رفتند. جنگ‌های مختلف و کشورگشایی‌ها بر نقشه کره زمین مرزهای جغرافیایی و سیاسی تازه‌ای را رسم کرد.

مدت‌ها می‌گذرد از آن زمان که مرزهای ایران تا همسایگی چین کنونی گسترده بود، امپراطوری که امروز از آن تنها کشوری با آن نام در شمال غربی ایران برجای مانده. اما هنوز فرهنگ و تمدن کهن این سرزمین در جای‌جای امپراطوری آن روزگار باقی‌است. رد پای اعیاد و جشن‌های ایران باستان را می‌توان در کشورهایی چون افغانستان، پاکستان، ترکیه، قرقیزستان، قزاقستان، هند، آذربایجان، عراق و تاجیکستان یافت.

نوروز نیز رسمی کهن است که هنوز در این کشورها برگزار می‌شود و مردمان این سرزمین‌ها با فرارسیدن بهار هفت‌سین می‌چینند و غبار سال کهنه از خانه‌هاشان می‌زدایند.

